

Pastorsutbildning

vid

Teologiska högskolan Stockholm

2011-05-23

Innehåll

1. Inledning	3
2. Att studera teologi med inriktning pastor	3
2.1 Pastorsutbildning – en yrkesutbildning	4
2.2 Pastorsutbildningens grundstruktur	4
2.3 Pastorsutbildningens examensmål	4
2.4 Kurser med högskolepoäng	5
2.5 Ansökan om att bli pastorskandidat.....	9
3. Verksamhetsförlagd utbildning (VFU).....	9
3.1 Riktlinjer för VFU	9
3.2 Kurser med VFU-perioder	11
3.3 Ansvarsfördelning för VFU	12
4. Mentorsprogram	16
5. Kris- och konflikthantering	18
6. Andligt forum	18
7. Kommunikation inklusive röst- och talvård	18
8. Gudstjänst- och homiletikseminarier	20
9. Samtal för personlig bearbetning.....	22
10. Samfundsutbildning	23

1. Inledning

Teologiska högskolan Stockholm (THS) bildades 1993 och har Metodistkyrkan i Sverige, Svenska baptistsamfundet och Svenska missionskyrkan som huvudmän.

Det teologiska programmet står öppet för alla som är intresserade av att läsa teologi och många läser fristående kurser eller ibland hela programmet bara av intresse eller som en kompletterande utbildning.

THS har rötterna i en närmare 150-årig utbildningstradition och är idag en av landets ledande högskolor inom teologi. Högskolan har också ett program för mänskliga rättigheter och demokrati. På THS möter man engagerade lärare och framstående forskare. Högskolan arbetar kontinuerligt med pedagogisk utveckling för att bygga en god lärandemiljö. En del i detta är att THS generellt sett erbjuder en högre lektionstäthet i kurserna än många andra jämförbara institutioner. Läsplatser i bibliotek och tillgång till grupprum ger goda möjligheter till studier enskilt och i grupp.

Till THS teologiska program kommer studenter från huvudmannasamfunden samt studenter som avser att arbeta i andra kyrkor och samfund, framför allt Svenska kyrkan men även till exempel Pingströrelsen, Katolska kyrkan och ortodoxa kyrkor. På THS möts motiverade studenter med olika bakgrund och tillhörighet, vilket skapar särskilda förutsättningar till fördjupad förståelse i studierna och för framtida tjänst i kyrkor och samfund.

Information om ansökan till THS för studier finns på www.ths.se

Detta dokument har till syfte att informera om pastorsutbildningen vid THS. Under 2009-2010 genomförs ett flertal förändringar i pastorsutbildningen. Detta PM samordnar tidigare dokumentation och ger information och riktlinjer för pastorsutbildningen. Beslut om innehåll och inriktning har förankrats i huvudmannasamfunden, i utbildningsrådet, där huvudmännen är representerade, samt i högskolans lärarkollegium.

Utbildningsverksamheten vid THS drivs i nära samverkan med huvudmännen, andra kyrkor och samfund, församlingar och samarbetspartners. THS välkomnar synpunkter från alla som är intresserade av pastorsutbildningen och VFU. E-post kan sändas till THS på adress ths@ths.se.

2. Att studera teologi med inriktning pastor

Få yrken kräver en sådan vid kompetens som pastorsyrket. Det handlar om att snabbt kunna röra sig mellan livets ytterligheter, från födslar till dödsfall, från krishantering till högtid och fest, från administration och planering till andakt och gudstjänst. En pastor ska kunna förstå och göra sig förstådd med människor i vitt skilda sammanhang, vara lyhörd och inkännande och samtidigt beredd att i kritiska ögonblick kunna stiga fram för att ge tydlig vägledning. Det handlar om bibelkunskap, psykologi och sociologi, om ledarskap och självvård, om samhällsanalys och mycket, mycket mer. THS teologiska program är utformat för att erbjuda en gedigen pastoral yrkesutbildning.

2.1 Pastorsutbildning – en yrkesutbildning

THS erbjuder akademisk kompetens och utbildning, kombinerad med miljö för andlig fördjupning och personlig utveckling. Teologiska studier innebär att brottas med både dagsaktuella frågeställningar och mångtusenåriga texter. Historiska perspektiv bryts med grundläggande och aktuella existentiella frågor. Teologiska studier förenar bredd och djup som få andra ämnen, ger både näring för personlig förkovran och grund för ett kommande yrkesliv.

Pastorskandidater (jfr 2.5 "Ansökan om att bli pastorskandidat") får sin pastoral utbildning genom kurser som ger högskolepoäng och genom pastorsmentorsprogram, kris- och konflikthantering, andligt forum, kommunikationsutbildning inkluderande röst- och talvård, gudstjänst- och homiletikseminarier och samtal med terapeut för personlig bearbetning. Pastorskandidater som har fullgjort hela detta program kommer att erhålla examen för genomförd pastorsutbildning och övriga ett intyg som redovisar vilka delar som fullgjorts, respektive saknas.

Flera av lärarna på THS har pastors- eller prästutbildning och har erfarenhet av att arbeta i församlingstjänst. I lärarkollegiet finns en hög akademisk, pedagogisk och pastoral kompetens. Den teoretiska reflektionen relateras till det pastoral arbetet i församling och samhälle i utbildningens fem ämnen, Exegetisk, Historisk, Praktisk och Systematisk teologi, samt Teologi och omvärld. Samverkan mellan den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU) och den högskoleförlagda utbildningen (HFU) syftar till att förankra i beprövad erfarenhet, samt stärka och utveckla den teoretiska bearbetningen. VFU syftar till en kvalificerad och aktiv reflektion över de pastoral arbetsuppgifterna och att utveckla den pastoral identiteten, yrkesrollen och färdigheten.

Samfunden har kontaktpersoner som inbjuder till teologgrupper på högskolan där samfunds-specifika frågor kontinuerligt behandlas under hela utbildningstiden. Teologgrupperna kan även organisera retreatar, temadagar och andra aktiviteter. Detta medverkar till att det för pastorskandidaten både till form och innehåll finns ett flertal möjligheter till bearbetning av yrkesrelaterade frågor i processen till ordination och pastorstjänst.

2.2 Pastorsutbildningens grundstruktur

Pastorsmentorsprogrammet innebär att varje pastorskandidat får en församlingspastor som mentor under de tre första åren. Samtal med terapeut för personlig bearbetning inför ordination äger rum under det fjärde studieåret. Kris- och konflikthantering behandlas bland annat i särskild tvådagarskurs i slutfasen av utbildningen. Andligt forum, gudstjänst- och homiletikseminarier och kommunikationsutbildning ges under hela studietiden. Nedan beskrivs mer utförligt de olika delarna av pastorsutbildningen.

2.3 Pastorsutbildningens examensmål

För pastorskandidaterna kan fyra områden identifieras som grundläggande för den pastoral kompetensen.

Pastoralt förhållningssätt

Examen för pastorsutbildning kräver att pastorskandidaten ska kunna:

- integrera teologisk kunskap, visa självkännedom och mognad i kristen tro
- självständigt och tillsammans med andra gestalta teologisk kunskap i olika sammanhang
- möta människor i olika åldrar, med olika bakgrunder och livssituationer, empatiskt lyssna och tala med människor
- utöva själavård, ta emot bikt och förmedla avlösning

- döpa, leda i nattvardsfirande samt andra akter som barnvälsignelse, vigsel och begravning, föra församlingsbok, samtala om medlemskap i församling
- reflektera och analysera över frågor om mänskliga rättigheter, demokratiska processer och maktförhållanden i församling såväl som i det övriga samhället, nationellt och internationellt
- visa på en reflekterad kulturförståelse av det egna samfundet och kännedom om dess organisation
- problematisera, förankra och exemplifiera kyrkans värdegrund och dess relation till det övriga samhället.

Förkunnelse, undervisning och lärande

Examen för pastorsutbildning kräver att pastorskandidaten ska kunna:

- genom förkunnelse, gudstjänstledning, undervisning och andligt forum på ett förtroendefullt sätt kommunicera kristen tro och sådant som ryms i begreppen evangelisation, mission och diakoni
- visa reflekterad förståelse av språk och förhållningssätt för att kunna kommunicera med individer och grupper inom och utom församlingen på ett sätt som främjar dialog och lärande
- göra didaktiska och metodiska reflektioner och ställningstaganden i undervisning och förkunnelse, samt växla mellan olika arbetsätt och metoder
- visa insikt om och kunna bedöma rummets betydelse för möte, dialog och lärande
- använda relevanta kunskaper i de olika teologiska ämnena för att främja församlingsutveckling.

Ledar- och medarbetarskap

Examen för pastorsutbildning kräver att pastorskandidaten ska kunna:

- tillsammans med andra utöva ledarskap i församling samt självständigt vara ledare och inom sitt ansvarsområde ta ansvar för olika grupper och sammanhang, utveckla individers förmåga att ta ansvar
- visa kunskap om och förmåga till samarbete, kännedom om olika samarbets- och personalsituationer, samt förstå betydelsen av uttalade mandat och ramar i relationerna mellan arbetsgivare och anställd pastor
- utveckla förståelse för pastorsyrkets etik och nödvändigheten att på ett förtroendefullt sätt förena lära och liv i den egna personen
- identifiera, integrera och hantera olika situationer och frågeställningar, samt genomföra en målrelaterad planering samt följa upp, utvärdera och utveckla arbetet
- visa insikt och kunna bedöma etiska aspekter på olika situationer och problemställningar.

Vetenskapligt förhållningssätt

Examen för pastorsutbildning kräver att pastorskandidaten kan:

- systematisera och kritiskt granska teoretiska utgångspunkter, praktiska erfarenheter samt egna och andras värderingar
- tillvarata etablerad teologisk kunskap och forskningsresultat som grund för utveckling av yrkesverksamheten
- förstå vad som utmärker kunskap som vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

2.4 Kurser med högskolepoäng

Pastorsutbildning vid THS innebär normalt fyra års studier på heltid och omfattar 240 högskolepoäng inklusive en kandidatexamen i teologi.

Vid THS genomförs teologiska studier i fem ämnen. Här läggs grunden för ett professionellt förhållningssätt i pastorsyrket. För mer detaljerad information om kurser, se översikt på nästa sida, samt kurskatalogen på www.ths.se/kurskatalog.

- I *Exegetisk teologi* studeras bibelns olika genrer och historiska epoker. Genom studiet av texterna i Gamla och Nya testamentet lär man sig hur den religiösa utvecklingen är nära förenad med språk, kultur såväl som den politiska utvecklingen. Kurser i exegetik ger verktyg för att seriöst arbeta med bibeltexter och teologi som är grundläggande för pastoralt arbete.
- I *Historisk teologi* studeras den kristna tron genom historien. Kunskap i historisk metod ger förutsättningar för att förstå hur den omgivande kulturen samspelar med den kristna trons gestaltning. Ämnet ger kunskap om den kristna kyrkans historia, de olika samfundens framväxt, samt den aktuella utvecklingen inom olika kyrkor och samfund.
- I *Praktisk teologi* ges verktyg till att tolka, förstå och gestalta mänsklig erfarenhet, samt för att kunna kommunicera framgångsrikt i förkunnelse, gudstjänst och andra sammanhang. Homiletik, själavård, religionspedagogik, liturgik, kommunikation, religionspsykologi och ledarskap är områden som ryms inom ämnet.
- Inom *Systematisk teologi* studeras hur bibeln, historien, den egna erfarenheten tillsammans med det filosofiska och kulturella sammanhanget formar kristen tro. Mot denna bakgrund analyseras förutsättningarna för hur en relevant kristen tro kan gestaltas och samtidigt kartläggs hur etik och kristen troslära hör samman.
- *Teologi och omvärld* fokuserar på hur sociala, kulturella och religiösa förändringar påverkar varandra. Kristendomens möte med andra religioner är ett centralt område för studierna samt den förändrade situation i Sverige där snart sagt alla världens religioner finns representerade. Religionssociologi, missionsvetenskap och religionshistoria är områden som ryms inom ämnet.

Ett viktigt inslag i det akademiska programmets pastorala utbildning är kurserna med VFU. Pastorskandidaterna genomför VFU under tre veckor under andra och tredje året, samt sammantaget cirka fem veckor under det fjärde året. (Kurserna är markerade med fet stil i översikten nedan.) Under andra studieåret går pastorskandidater den första kursen, Teologisk tolkning och ledarskap, 15 högskolepoäng. I det tredje studieåret ges en andra kurs med VFU, Religionspedagogik och själavård, 15 högskolepoäng.

I det fjärde studieåret ingår ett block på 30 högskolepoäng som är inriktat på de pastorala frågorna och perspektiven. Blocket omfattar:

- en kurs om det egna samfundets historia och identitet 7,5 högskolepoäng, i Historisk teologi.
- Homiletik och liturgik, 7,5 högskolepoäng, i Praktiskt teologi.
- Pastoralt ledarskap, 15 högskolepoäng, en ämnesövergripande kurs i Teologi och omvärld, Exegetisk och Systematisk teologi, inklusive 7,5 högskolepoäng VFU.

Kandidatprogram i teologi, Pastorskandidater

År	modul 1	modul 2	modul 3	modul 4
1	HT 7,5hp	PT: Religionspsykologi & Homiletik 7,5hp TO: Rel.historia, Missionsvetenskap & Rel.sociologi 15hp		
	ET GT 7,5hp	ET NT 7,5hp	ST 7,5hp	ST 7,5hp
2	Kristendomen i Sverige 7,5hp HT	Teologins förändrade förut-sättningar, 7,5hp	Teologisk tolkning & ledarskap med VFU, 15hp	
	ET - språk, 15hp		Textkurs 1	Textkurs 2
3	Examensarbetsförbered. Kurs / eller valfri kurs	Examensarbetsförbered. Kurs / eller valfri kurs	Examensarbete (projekt eller uppsats) Kandidatnivå	
	Religionspedagogik & själavård med VFU, 15hp		valfri kurs	valfri kurs
4	I) Homiletik & liturgi - PT 7,5hp	II) Identitetskurs för resp. samfund - HT 7,5hp	III) Pastoralt ledarskap med VFU - TO, ET och ST 15hp	
	400-kurs	400-kurs	Examensarbete (uppsats) magister alt. valfria C- eller D-kurser	

ET = Exegetisk teologi, HT = Historisk teologi, PT = Praktisk teologi, ST = Systematisk teologi, TO = Teologi & omvärld

Alla fem ämnen bidrar under fjärde året i pastorskandidaternas utbildning. Syftet är att hjälpa de blivande pastorerna att integrera teologins olika ämnen med pastorala perspektiv så att den teologiska skolningen lättare kan införlivas som en reell funktion i yrkesutövningen.

Under tredje året genomförs ett examensarbete om 15 högskolepoäng för kandidatexamen. Det kan genomföras i form av en uppsats alternativt som ett projektarbete. Det senare kan kombineras med en gestaltande presentation i form av en gudstjänst eller något annat.

Möjlighet finns att under det fjärde året avlägga en magisterexamen. 30 högskolepoäng ägnas då åt examensarbete. Pastorskandidat som inte avser att avlägga magisterexamen väljer valfria kurser om 30 högskolepoäng det fjärde året. Examen på avancerad nivå kan, i väntan på att THS erhåller egen examensrätt, avläggas vid något av de universitet som THS samarbetar med.

Kursprogram möter examenskraven i utbildningsplanen för kandidat- respektive magisterexamen i teologi. Kraven i dessa båda examina preciseras i utbildningsplanerna för kandidat- och magisterexamen.

Kandidatexamen i teologi

Ur Utbildningsplan för kandidatexamen i teologi:

Utbildningen i teologi vid THS syftar till förståelse av religionens roll i historien och samtiden, i olika kulturer och på olika samhällsnivåer, i såväl ett individ- som ett grupperspektiv, lokalt och globalt. Det teologiska studiet är viktigt inte bara för blivande pastorer, präster och religionskunskapslärare. Att läsa teologi vid THS innebär ett brett studium av t.ex. mångtusenåriga skrifter och traditioner, religionsbetendevetenskap, etiska problem, genusfrågor och spiritualitetens roll i kyrka och samhälle. Teologin utgör sålunda en viktig utgångspunkt för förståelsen av mänskligt liv och samhällets utveckling. För blivande pastorer handlar det också om att utveckla en förmåga att gestalta teologisk kunskap i olika sammanhang.

Student som får kandidatexamen i teologi vid THS ska genom befintliga kurser och ett självständigt examensarbete

- *utveckla förståelse för och kunskap om väsentliga områden av teologin, den vetenskapliga grunden, användbara metoder samt vara orienterad om aktuella forskningsfrågor*
- *kunna i ett teologiskt perspektiv identifiera, strukturera och analysera situationer, frågeställningar och grundläggande sammanhang*
- *ha förmåga att självständigt inom givna tidsramar identifiera, formulera och lösa problem*
- *när så förväntas, kunna gestalta teologisk kunskap i olika kyrkliga, akademiska och samhällsliga sammanhang*
- *kunna muntligt och skriftligt redogöra för information, problem och lösningar, samt diskutera detta med olika målgrupper*
- *visa förmåga att göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhällsliga, etiska och religiösa aspekter*
- *förstå kunskapens roll i akademi, kyrka och samhälle, samt människors ansvar för hur den används*
- *ha insikt om sitt behov av fortsatt kunskapsinhämtning och kompetensutveckling.*

Magisterexamen i teologi (THS saknar ännu så länge rätt att utfärda examen på avancerad nivå)

Ur Utbildningsplan för magisterexamen i teologi:

Programmet i religionsvetenskap/teologi på magisternivå vid THS syftar till fördjupad förståelse av religionens roll i historien och samtiden, i olika kulturer och på olika samhällsnivåer, i såväl ett individ- som ett grupperspektiv, lokalt och globalt. Teologin utgör en viktig utgångspunkt för förståelsen av mänskligt liv och samhällets utveckling.

Programmet är betydelsefullt för den som vill uppnå förmåga att självständigt och sakligt identifiera och arbeta med teologiska och religionsvetenskapliga frågeställningar ur olika aspekter. Programmet syftar vidare till att ge studenten överblick över området och förmåga att tillämpa relevanta teoribildningar och metoder, samt till att ge erfarenhet av egen forskning. För blivande pastorer handlar det också om att utveckla en självständig förmåga att analysera och gestalta komplex teologisk kunskap i olika sammanhang.

Utbildningen är lämplig för olika yrkesroller i samhället, exempelvis inom kyrkor och samfund, utbildning och massmedia. Magisterprogrammet i teologi vänder sig även till studenter som har för avsikt att söka utbildning på forskarnivå.

Student som får magisterexamen i teologi vid THS ska genom befintliga kurser och ett examensarbete:

- *utveckla förståelse för och kunskap om religionsvetenskap/teologi, inbegripet både allmän överblick och fördjupad kunskap inom vissa delområden, ha fördjupad kunskap om teologisk metod, samt insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete*
- *kunna i ett religionsvetenskapligt/teologiskt perspektiv identifiera, integrera och hantera situationer, frågeställningar och grundläggande sammanhang, även utifrån begränsad information*
- *ha förmåga att självständigt inom givna tidsramar identifiera, formulera och lösa problem, samt planera och med adekvata metoder genomföra kvalificerade uppgifter*

- när så förväntas, kunna självständigt gestalta teologisk kunskap i olika kyrkliga, akademiska och samhälleliga sammanhang
- kunna muntligt och skriftligt klart till olika målgrupper redogöra för och diskutera sina slutsatser, argument och den kunskap som utgör grunden för dialog
- ha förmåga att delta i forsknings- och utvecklingsarbete eller andra kvalificerade sammanhang
- förstå kunskapens och vetenskapens möjligheter och begränsningar i akademi, kyrka och samhälle, människors ansvar för användande av kunskap, samt visa insikt om etiska aspekter på forsknings- och utvecklingsarbete
- visa förmåga att ta ansvar för sitt behov av fortsatt kunskapsutveckling.

Progressionen inom magisterprogrammet kan beskrivas på följande sätt:

- ökad kompetens inom området
- ökad förtrogenhet med och säkerhet i användningen av relevanta vetenskapliga teorier och metoder
- ökad förmåga att kommunicera vetenskapliga resultat
- ökad självständighet och fördjupade analytiska och teoretiska insikter
- ökad förmåga att utveckla och gestalta kunskap.

2.5 Ansökan om att bli pastorskandidat

Det är en rekommendation att pastorsstudenter ansöker om att bli pastorskandidat i respektive kyrkosamfund innan studiestart eller under första året vid THS. Möjlighet finns även att ansöka senare i utbildningen, men det är angeläget att studenten så snart som möjligt kommer till klarhet i frågorna om kallelse och utbildning för tjänst som pastor.

Kriterier för att bli antagen som pastorskandidat är fastställda av samfunden. Antagningsgrundande kriterier och antagningsprocess ser olika ut i samfunden. Ansökan om att bli pastorskandidat sänds till respektive samfund. Datum för ansökan, ansökningsblankett och anvisningar kan ges av samfundens representanter. För kontaktuppgifter, se www.ths.se.

Ansökan om studier i det teologiska programmet görs till studierektor vid THS.

3. Verksamhetsförlagd utbildning (VFU)

3.1 Riktlinjer för VFU

Lärare och VFU-ansvarig på THS, handledare, församling och pastorskandidat ska i olika samarbetsformer förverkliga VFU-innehåll, som leder fram till att examensmålen uppfylls.

Grundläggande kännedom om församlingens liv och arbete samt erfarenhet av ledarskap förutsätts i VFU. Att studenten är antagen som pastorskandidat med avsikt att ordineras till pastor skapar tydlighet i vilken egenskap studenten deltar och agerar i samlingar, möten och gudstjänster i församling under VFU.

VFU utgör del av kurs och består av tre moment:

- studier, analys och reflektion av pastorsarbete och församling
- färdighetsträning genom att öva olika uppgifter som hör till yrket
- personlig utveckling i förhållande till yrkesroll och yrkesidentitet.

De tre momenten i VFU ger studenten möjlighet att skapa kunskap och färdighet som inte kan läras på annat sätt än i den lokala församlingens miljö. Varje VFU-period ingår i en kurs och får inriktning och innehåll bestämt utifrån kursen. Preciserad kursplan och VFU-instruktion ges för varje kurs med VFU.

Kursernas innehåll formas av VFU och HFU i samverkan i syfte att belysa olika perspektiv och frågeställningar så att studenten ges möjligheter att analysera, integrera och gestalta sin kunskap på olika sätt. Genom att undersöka, delta och genomföra VFU-uppgifter blir studenten medveten om sitt eget lärande och får därmed en erfarenhetsgrund för sitt lärande.

VFU i pastorsutbildningen förläggs till tre perioder under åren 2-4, totalt 11 veckor (se 2.3 och 3.2).

Genom pastorsutbildningen får studenten en varierad VFU med erfarenheter från församlingar med olika inriktning och karaktär på flera platser i landet. Möjlighet finns även att under vissa omständigheter genomföra VFU utomlands.

Församling och handledare är mycket betydelsefulla för att pastorsutbildningen ska bli relevant. Erfarenheten visar att VFU-församlingar och handledare får värdefulla insikter för det fortsatta arbetet med att utveckla församlingens liv och verksamhet. VFU-perioderna bidrar också till att stärka samspelet mellan THS och de lokala församlingarna.

Under VFU-perioden har studenten en handledare som är en erfaren pastor och har genomgått THS handledarutbildning. Studenten går bredvid handledare under VFU, får pröva på olika moment som hör till yrket och bearbetar gjorda erfarenheter. Pastorskandidat och handledare möts kontinuerligt under VFU och har båda ansvar för handledningsträffarna vilka genomförs regelbundet.

VFU planeras i samverkan mellan samfundens kontaktpersoner och VFU-ansvarig. VFU-ansvarig har även ansvar för handledarutbildningen. VFU-ansvarig håller kontakt med pastorskandidater och handledare under VFU-perioden. Det är läraren som har examinationsansvar.

Progression

Kurserna är utformade så att VFU får en tydlig progression. Kurserna följer efter varandra och bygger vidare på perspektiv och lärande i föregående kurs. Detta kan tydliggöras med följande tre faser i studentens VFU: observerande av praxis, deltagande i verksamhet och genomförande av olika aktiviteter. Observerande av praxis kan handla om att intervjua olika aktörer, deltagande i verksamhet kan innebära att studenten närvarar men inte själv agerar i en situation, medan man i den tredje fasen själv gestaltar och utför olika handlingar.

VFU utgör del av en kurs och VFU-progressionen är alltid integrerad i kursens progression. I kursplanen tydliggörs kursens olika moment liksom fördelningen mellan HFU och VFU. VFU i de olika kurserna är upplagd så att dess tre former, observerande, deltagande och utförande, ger grund för en sammanhängande utveckling av studentens förmåga att utföra pastorala uppgifter och handlingar.

Studenten ska få erfarenhet av pastorns arbetsuppgifter i församlingen och dess lokala sammanhang för att bli förtrogen med självavårdssamtal och kunna föra dialog med människor i olika sammanhang. Vidare ska pastorskandidaten få erfarenhet av konfliktlösning och ledarskaps- och värdegrundsfrågor, teamarbete, ekumenisk samverkan, förändrings- och församlingsplaneringsprocesser, undervisning, andakts- och gudstjänstliv.

Lärandemålen i examensordningen gör det nödvändigt att använda hela utbildningstiden för att lägga en grund och utveckla en teoretisk medvetenhet kombinerad med en varierad erfarenhet och förtrogenhet vid pastoral verksamhet. Detta är viktiga faktorer för att bygga upp studentens förmåga att analysera och värdera och kunna gestalta ett gott ledarskap.

Examination

Examinationsinnehållet i VFU ska vara pastoralt relevant och styras av examensmålen för pastorsutbildningen utifrån kursplanen.

Uppgifter och övningsmoment för varje VFU ges i respektive kurs och VFU-instruktion. Examinationsformer för kurs och VFU varierar men innehåller som regel skriftlig rapport och redovisning i seminarium på högskolan inom ramen för respektive kurs. 80 % närvaro gäller även för VFU, samt genomförda övningsmoment, för godkänt resultat.

Utvärdering

Kursvärderingarna ska innehålla moment där VFU-perioden utvärderas, dels i relation till HFU och dels i relation till församling och handledarens insats.

3.2 Kurser med VFU-perioder

Teologisk tolkning och ledarskap, 15 hp

För kursbeskrivning inklusive lärandemål, se kurskatalogen www.ths.se/kurskatalog

I första VFU-perioden under utbildningen ska studenten undersöka några olika aspekter av pastorsrollen. VFU-perioden syftar till att:

1. skapa sammanhang mellan studierna och yrket som pastor genom att knyta teoretiska kunskaper till uppdraget att vara själavårdare, lärare, förkunnare och liturg
2. studenten observerar och blir förtrogen med det ledarskap pastorn utövar i några olika sammanhang
3. utveckla förmåga att beskriva och analysera församlingen och dess sociala och kulturella sammanhang
4. utveckla förmåga att analysera och beskriva gudstjänsten, tolka bibeltexter för att kunna bedöma i vad mån det är relevant för människors liv
5. förstå förutsättningarna för samverkan i ett arbetslag och i en församling.

Religionspedagogik och själavård, 15 hp

För kursbeskrivning inklusive lärandemål, se kurskatalogen www.ths.se/kurskatalog

I den andra VFU-perioden under utbildningen ska studenten undersöka och delta i några av pastors olika uppgifter. VFU-perioden syftar till att:

1. skapa sammanhang mellan studierna och yrket som pastor genom att kritiskt diskutera teoretiska kunskaper i relation till yrkesrelaterade frågor
2. göra studenten förtrogen med det ledarskap pastorn utövar som själavårdare, lärare och förkunnare
3. kunna analysera församlingen som lärandemiljö och planera, delta i och utvärdera lärandesituationer
4. tillsammans med handledare delta i själavårdsliknande samtal, enskilt eller i grupp

5. utveckla förmågan till analysera den lokala ledarskapsmodellen samt kunna diskutera alternativa strategier i förändrings- och nyplanteringsprocesser utifrån både teologiska och ekonomiska aspekter.

Metodistkyrkans i Sverige historia och identitet, 7.5 hp

Kurs i samverkan med Menighetsfakulteten, Oslo.

Svenska Baptistsamfundets historia och identitet, 7.5 hp

För kursbeskrivning inklusive lärandemål, se kurskatalogen www.ths.se/kurskatalog

Svenska Missionskyrkans historia och identitet, 7.5 hp

För kursbeskrivning inklusive lärandemål, se kurskatalogen www.ths.se/kurskatalog

Homiletik och liturgik, 7.5 hp

För kursbeskrivning inklusive lärandemål, se kurskatalogen www.ths.se/kurskatalog

Pastoralt ledarskap, 15 hp

För kursbeskrivning inklusive lärandemål, se kurskatalogen www.ths.se/kurskatalog

Den tredje VFU-perioden som vissa perioder löper parallellt med föreläsningar och seminarier syftar till att:

1. med hjälp av verktyg från ämnena Teologi och omvärld, Exegetisk- och Systematisk teologi visa förmåga till en självständig och kritisk församlings- och omvärldsanalys, samt kunna skriftligt och muntligt i dialog med olika grupper diskutera sina slutsatser
2. kunna beskriva och hantera lokala komplexa situationer och inom givna tidsramar med adekvata metoder konstruktivt genomföra den pastorala uppgiften
3. utifrån kursens moment "ledarskap och kyrka", "ämbete och allmänt prästadöme" samt "makt och demokrati" kunna självständigt och kritiskt analysera en lokal församlingssituation
4. skapa förutsättningar för att uppnå en trygg och tydlig yrkesroll samt inse det pastorala uppdragets möjligheter och begränsningar
5. ge insikt om sitt behov av och ta ansvar för sin fortsatta kunskapsinhämtning som ledare.
6. kunna i samverkan med handledare planera, genomföra och utvärdera en gudstjänst inklusive predikan

3.3 Ansvarsfördelning för VFU

Lärare

Lärare med ansvar för kurs med VFU har kännedom om helheten i pastorsutbildningen och planerar kursinnehåll utifrån kursplan och examensmål. Särskild vikt läggs vid att HFU och VFU samverkar så att studenten stärks i sin process att utveckla pastoral identitet och yrkesfärdighet som är relevant för det egna samfundet. Detta sker genom att den generella och mer systematiska pastoralteologiska reflektionen i kursens HFU samverkar med studier, reflektioner, deltagande och genomförande av pastorala uppgifter som studenten gör i församling under VFU.

Kursplanering och VFU-instruktionen ska vara väl integrerade. I VFU-instruktionen ska klart framgå hur VFU-periodens tre moment kan utföras (se 3.1) och att VFU får tydlig progression. I

VFU-instruktionen ska finnas en flexibilitet så att studentens studier och uppgifter kan genomföras i de gudstjänster och verksamheter som pågår i aktuell VFU-församling.

Samtal och avstämningar sker mellan inblandade aktörer i VFU. Lärare med kursansvar samtalar med VFU-ansvarig i god tid innan kursstart och med pastorskandidater i samband med kursstart kring frågor gällande VFU-perioden. Lärare medverkar i handledarutbildningen med en kursdag inför aktuell VFU-period och får i detta sammanhang kontakt med handledarna.

VFU-ansvarig, samfunds kontaktperson, lärare och pastorskandidat samråder om lämplig VFU-församling. Vid placeringen beaktas studentens familjesituation och andra faktorer som bedöms påverka möjligheterna att genomföra VFU. Under VFU-perioden kan platsbesök genomföras där lärare och/eller VFU-ansvarig möter pastorskandidat, handledare och församling.

Lärares uppgifter för VFU är att:

- skriva kursplanering, svara för undervisning och litteraturval i relation till såväl kursens HFU som dess VFU, samt i relation till kursplanens examinationsmål
- skriva VFU-instruktionen som en integrerad del av HFU och i relation till kursplanens examinationsmål
- samtala och stämma av frågor med VFU-ansvarig och pastorskandidater
- samråda med VFU-ansvarig och pastorskandidat om val av VFU-församling
- genomföra eventuellt platsbesök i församling under VFU-perioden
- ha examinationsansvar för kursen
- delta i handledarutbildningen under en kursdag vid THS inför aktuell kurs med VFU.

VFU-ansvarig

VFU-ansvarig har en samordnande funktion för VFU i pastorsutbildningen och har fortlöpande kontakter och kommunicerar med lärare, samfundens kontaktpersoner, pastorskandidater, handledare och församlingar. VFU-ansvarig har utifrån sin kännedom om utbildningsverksamheten vid THS, församlingarnas verksamhet och handledarnas arbete att aktivt ta initiativ till insatser och samverka i syfte att utveckla arbetet med VFU. Hit hör till exempel att tillfråga församlingar och pastorer att bli VFU-församling och handledare, följa pastorskandidater under utbildningstiden och ansvara för att de får en varierad VFU-erfarenhet, bistå lärare i kursplanering och hålla kontakt med pastorskandidaterna och handledare under VFU, samt att utvärdera VFU. VFU-ansvarig har ansvar för handledarutbildningen, för dess planering, genomförande och utvärdering, samt att under kursdagarna fungera som kursledare.

VFU-ansvarigs uppgifter för VFU är att:

- samordna och administrera VFU i pastorsutbildningen
- ansvara för placering av pastorskandidat i VFU-församling i samråd med samfundens kontaktpersoner, lärare och pastorskandidat
- informera pastorskandidat om tystnadsplikt och regler gällande VFU
- utvärdera arbetet med VFU
- ansvara för handledarutbildningen och i egenskap av kursledare planera handledarkursen tillsammans med lärare, leda och utvärdera kursdagarna
- utveckla arbetet med VFU och aktivt ta initiativ till insatser och samverka med lärare, pastorskandidater, handledare och församlingar.

Pastorskandidat

Studenten har att utnyttja hela utbildningstiden för att lägga en grund för pastorsyrket och utveckla en teoretisk medvetenhet kombinerad med förtrogenhet i pastoral verksamhet.

I kurs med VFU ges möjlighet att stärka den pastorala identiteten och träna yrkesfärdighet tillsammans med en erfaren pastor som fungerar som handledare under VFU. Detta sker genom att studenten går bredvid handledaren i det dagliga arbetet, genomför uppgifter enligt VFU-instruktionen, de tre momenten i VFU (3.1) och reflekterar tillsammans med handledaren kring gjorda erfarenheter. Genom att reflektera kring såväl pastoralteologiska perspektiv och frågeställningar som arbetsuppgifter som hör till pastorsyrket, integreras den teoretiska medvetenheten med pastoral verksamhet. Härigenom identifierar studenten den kunskap han eller hon redan har och blir medveten om vad som saknas, kan lättare få syn på sina starka respektive sina svaga sidor. VFU-progressionen innebär en beredskap att stödja och ta vara på denna lärandeprocess som studenten genomför under utbildningstiden. Uppgifter och moment återkommer i följande års VFU och bygger vidare på föregående års perspektiv och lärande.

Handledaren och församlingen har viktiga uppgifter att uppmärksamma, uppmuntra och stödja studenten i lärandeprocessen och utveckling mot en trygg yrkesidentitet.Handledningsträffarna har pastorskandidat och handledare gemensam ansvar för. Till handledningsträffar har studenten ansvar att komma förberedd, vilket till exempel kan innebära att studenten inför mötet har tänkt igenom och skrivit ned frågor och reflektioner som behöver bearbetas i handledningen.

Under VFU-perioden bör församlingen ges möjlighet att ge synpunkter och reflektera tillsammans med pastorskandidat och handledare. Detta kan ske i något av församlingens styrande organ men också i samband med aktivitet eller i anslutning till gudstjänst.

Pastorskandidat deltar i del av handledarutbildningen under den kursdag som genomförs inför aktuell VFU-period. Val av VFU-församling för pastorskandidat ska vara klart inför kursdagen och tid ges för pastorskandidat och handledare att mötas för att lära känna varandra och för en första planering.

Val av VFU-församling och handledare sker i samråd med samfunds kontaktperson och VFU-ansvarig. Den senare ansvarar för placeringen. Vid placeringen beaktas familjesituation och andra faktorer som bedöms påverka möjligheter att genomföra VFU. Studenten ansvarar för reskostnad till och från VFU-ort. Under VFU-perioden kan ibland platsbesök genomföras där lärare och/eller VFU-ansvarig möter pastorskandidat, handledare och församling.

Studentens uppgifter för VFU är att:

- tillsammans med handledaren planera VFU-perioden utifrån VFU-instruktionen
- utifrån VFU-instruktionen i församlingen genomföra ålagda uppgifter, samt komma förberedd till handledningsträffarna
- visa intresse och engagemang för VFU-församlingens verksamhet och gemenskap
- iaktta tystnadsplikt och följa regler gällande VFU
- delta i del av handledarutbildning under den kursdag vid THS som föregår aktuell VFU-period
- svara för sina egna matkostnader under VFU-perioden, samt resa till och från VFU-ort (församling får naturligtvis bidra, gästrum tillhandahålls och bekostas av VFU-församling)
- utvärdera VFU och kommunicera idéer, synpunkter och förslag till lärare och VFU-ansvarig.

Handledare

Handledaren är en erfaren pastor som genomgått THS handledarutbildning. Pastorskandidat går bredvid handledare under VFU. Pastorskandidat och handledare möts kontinuerligt under VFU och har båda ansvar för handledningsträffarna. Handledaren har ansvar för att träffarna genomförs regelbundet under VFU, att tid avsätts för dessa möten, samt att handledningen kan äga rum

utan yttre störande faktorer. Både pastorskandidat och handledare ansvarar för att planering sker i enlighet med VFU-instruktionen.

Handledningen under VFU fokuserar på den avgränsning som aktuell kurs och VFU-period utgör och som konkretiseras i VFU-instruktionen. Det är en begränsad del av den pastorala verksamheten som i varje period bearbetas i tillämpliga delar utifrån de tre momenten i VFU (3.1). Genom att undersöka, delta och genomföra VFU-uppgifter blir studenten medveten om sitt eget lärande och får därmed en erfarenhetsgrund för i sitt lärande (se ovan, "pastorskandidat").

Lärandeprocessen får näring ur reflektion över genomförd aktivitet. Handledaren och församlingen har därför viktiga uppgifter i att uppmärksamma, uppmuntra och stödja studenten i lärandeprocess och utveckling mot en trygg yrkesidentitet. Handledare och församling har också möjlighet att lära sig något och stimuleras i sina uppgifter (se även nedan, "Församlingen"). Handledaren får genom handledningssamtalen möjlighet att bli tydlig kring de frågor som behandlas och i den gemensamma reflektionen sätta ord på sin egen erfarenhet. Studenten tillför bränsle i processen och kan förmedla nya teoretiska kunskaper och perspektiv.

Handledaren får en handledarutbildning av THS och ingår i ett nätverk som har till syfte att på olika sätt skapa förutsättningar för lärande och kompetensutveckling. Handledarens uppgifter för VFU är att:

- tillsammans med studenten planera VFU-perioden utifrån VFU-instruktionen
- utifrån VFU-instruktionen lotsa studenten in i uppgifter, deltagande och öva olika moment i församlingen som hör till pastorsyrket
- avsätta tid och planera in regelbundna handledningsträffar under VFU
- delta i handledarutbildning under en kursdag vid THS för aktuell VFU-period (resa och mat svarar THS för)
- efter avslutad VFU rapportera till ansvarig lärare
- utvärdera VFU och handledarutbildningen och kommunicera idéer, synpunkter och förslag till VFU-ansvarig.

Församling

VFU som förläggs till lokal församling innebär att församling får möjlighet att konkret och aktivt bidra till utbildning av framtida pastorer. För att pastorsutbildningen ska bli relevant förutsätts att en del av utbildningen förläggs till församlingen (se 3.1 "Riktlinjer för VFU"). VFU-församlingen är därför mycket betydelsefull för att studenten ska utveckla en god yrkesidentitet och yrkesfärdighet.

Församlingen får i studenten lära känna en ny person och får under en period möta en engagerad student som kan bidra till församlingens utveckling. Församlingen har nytta av att genom VFU knyts till en utbildningsprocess där en pastorskandidat studerar och prövar det som sker i församlingen. Förhoppningsvis öppnar detta nya perspektiv i församlingen och utvecklar församlingens liv och arbete.

Genom att församlingen beslutar att ta emot pastorskandidat under VFU-period och uppdrar åt församlingens pastor att fungera som handledare, stärks relationerna mellan församlingen och THS. Församlingen kommer därmed närmare de resurser som finns vid THS. Församlingens pastor får också en handledarutbildning av THS och ingår i ett nätverk som har till syfte att på olika sätt skapa förutsättningar för lärande och kompetensutveckling. Det är THS förhoppning att församlingen och handledare påtagligt ska uppleva hur arbetet med VFU leder till en ömsesidig relation som berikar alla parter i samarbetet.

Församlingen har under VFU-perioden ansvar för att:

- i beslutande organ uppdra åt församlingens pastor att i aktuell VFU-period fungera som handledare, vilket involverar deltagande i handledarutbildning under en kursdag vid THS (resa och mat svarar THS för)
- informera församlingens medlemmar och deltagare i församlingens verksamhet att pastorskandidat kommer att genomföra VFU i församlingen och under denna tid vara närvarande i gudstjänster, verksamhet och gemenskap
- efter behov och i samråd med pastor/handledare och pastorskandidat på olika sätt bidra till att VFU-perioden genomförs enligt VFU-kontrakt och VFU-instruktion
- tillhandahålla och bekosta gåstrum till studenten under VFU-perioden.

4. Mentorsprogram

Syftet med mentorskapet är att pastorskandidaten en person att kunna identifiera sig med i en lokal församling, det vill säga en pastor i tjänst som har en väl integrerad pastorsroll och som kan reflektera över den på ett nyanserat sätt. Syftet är också att ge pastorskandidaten möjlighet att på nära håll följa en pastor i församlingsarbete och få inblick i en del av de arbetsuppgifter som ingår i tjänsten.

Pastorsmentorn följer och ger pastorskandidaten stöd i utvecklingsprocessen under de tre första studieåren och ger honom/henne hjälp att växa in i yrkesrollen. I stödet ligger även att erbjuda en lokal församlingstillhörighet där hänsyn tas till pastorskandidatens process kring pågående rollbyte från att vara församlingsmedlem till att bli pastor.

Pastorsmentorskapet skiljer sig från det handledarskap som äger rum i VFU. Mentorskap sker framför allt genom reflekterande samtal. Pastorskandidaten kan följa med pastorn när denne utför sina arbetsuppgifter och mentorn kan låta pastorskandidaten utföra uppgifter. Men mentorskap fokuserar inte på övning och färdighetsträning utan på personlig utveckling i förhållande till yrkesroll och yrkesidentitet.

Mentorn kan uppmuntra pastorskandidaten till en kontinuerlig kontakt med mentorns församling eller någon annan församling som pastorskandidaten hellre önskar. Att finnas i en församling och att kontinuerligt delta i församlingslivet ingår i förberedelserna för den kommande yrkesrollen.

Upplägg och omfattning

Utbildningsledaren för det teologiska programmet ansvarar för fördelning av mentorer till huvudmannasamfundens pastorskandidater. Pastorskandidaterna kan komma att uttrycka önskemål om vem man önskar ha som mentor.

Pastorskandidaten tar kontakt då tid bestäms för en första träff. Initiativet ligger både i början och även fortsättningsvis hos pastorskandidaten. Det första mötet är betydelsefullt för den fortsatta kontakten. Det är alltså viktigt att omsorg läggs ner från bådas sida inför detta tillfälle så att det skapas ett gott samarbetsklimat redan från starten. Det är naturligt att båda presenterar sig för varandra och att man tillsammans kommer överens om vad de närmast följande mötena ska innehålla.

Minst två samtal per termin ska genomföras. För att ett mentorskap ska kunna fungera som process behövs det regelbundenhet och inte alltför långa uppehåll i kontakten. Därför betonas vikten av långsiktig planering.

Mentorskapet fortlöper fram till dess samtalen för personlig bearbetning påbörjas (se nedan avsnitt 9). Det innebär att mentorssamtalen avslutas vårterminen under det tredje studieåret. Pastorskandidat som önskar fortsätta med någon form av mentorssamtal rekommenderas att komma överens med VFU-

ansvarig om detta.

Teman som kan tas upp

För det första finns det förslag på teman där pastorn delar med sig av sin egen livsberättelse det vill säga den del av den som är knuten till pastorsyrket. För det andra finns teman som handlar om själva utövandet av pastorsuppdraget. För det tredje finns förslag på uppgifter som pastorskandidaten bör gå in i och som bör följas av gemensam reflektion.

1. En pastors erfarenhet är en gåva att ge till en blivande pastor. Det kan ske genom att mentorn delar med sig av:

- Min egen resa som pastor. Hur tänkte jag när jag började min första tjänst och vad var viktigt då? Vilka betydelsefulla milstolpar kan jag se på vägen? Har något viktigt inträffat som gjort att jag ändrat mitt synsätt? Hur har jag arbetat med min egen andliga utveckling i form av personlig andakt, samtal, retreat, etc.? Hur utvecklar jag min egen andlighet och hängivenheten i kallelsen?
- Teologisk utveckling. Hur har jag arbetat med min teologi? Hur har jag fortsatt mina studier?
- Att vara professionell i sitt arbete. Hur strukturerar jag mitt eget arbete i samverkan med församlingen? Hur utvecklas jag som ledare? Hur hanterar jag orealistiska förväntningar, stress och konflikter?

Här är det naturligtvis upp till varje mentor att själv bestämma hur pass personlig man vill vara. Man sätter själv gränserna för vad man vill och tycker att man kan dela med sig av.

2. Teman om pastorsuppdraget:

- Arbetsfördelning, makt och demokrati, attityder och roller i relationerna mellan pastor, styrelse och församling.
- Anställningsvillkor och arbetsbeskrivning. Vad det innebär att leva på och med en pastorslön. Pastorns boende. Representation och privatliv. Vad innebär det att bo nära eller till och med i kyrkan?
- Församlingens ekonomi och vision. Konflikter och möjligheter. Vad är pastorns uppgift och ansvar?
- Hur man kan träna sig i att se var och en i församlingen som en medarbetare och gåva?
- Kontakter med närsamhället, myndigheter och media.
- Hur tydlig får pastorn vara med egna åsikter, till exempel politisk uppfattning? Reflektera över detta i relation till församlingens önskvärda samhällsengagemang.
- Att vara och uppträda representativt i skilda sammanhang (klädsel, talet vid 50-årsuppvaktningen, kontakten med sorgehuset, etc.).
- Närhet och distans till församlingsmedlemmar/själavårdskontakter. Hur förhåller man sig som pastor till exempel ifråga om genusaspekter? När är gränser en hjälp och ett hinder?
- Att leva med pastorsrollen, engagemang, distans, arbetstider och gränsdragningar.

3. Under senare delen av utbildningen (år 3) kan pastorskandidat genomföra uppgifter tillsammans med mentorn som följs upp med samtal och reflektion. Förslag på uppgifter:

- Beträktelse i en äldregrupp
- Samtalet med barnen i gudstjänsten
- Styrelse- /äldstesammanträde
- Gudstjänst och predikan
- Förrättningsamtal

Följande frågor kan fungera som analysinstrument: Vilken respons fick du? Vad såg och hörde du?

Teologisk analys? Hur kan uppgiften utvecklas?

Utvärdering

Pastorskandidat lämnar en gång per år en rapport till utbildningsledaren för det teologiska programmet med angivande av när man har träffats och tema för samtalen.

Under vårterminen det tredje studieåret i pastorsutbildningen lämnas en kortfattad skriftlig utvärdering av mentorskapet till utbildningsledaren för det teologiska programmet. Vilka teman har behandlats och hur har upplägg och innehåll i mentorskapet bidragit eller inte bidragit till pastorsutbildningen?

5. Kris- och konflikthantering

En viktig del av en pastors kompetens utgörs av förmåga att hantera olika former av kriser och konflikter. Under grundutbildningen kan utbildning för sådan kompetens bara initieras och den måste kontinuerligt byggas på efter hand. Inte minst viktigt är att ha aktuell kännedom om vilka resurser som står till buds för pastor och församling när kriser och konflikter inträffar i församling, samfund och samhälle.

I det ordinarie utbildningsprogrammet för blivande pastorer finns det kurser där det ingår olika moment som bidrar till att utveckla denna kompetens. I slutet av pastorsutbildningen genomförs därutöver en tvådagarskurs i samverkan med samfundens personalvårdande instanser.

I denna kurs aktualiseras de problem som kan uppstå i församling och samfund vid konflikter och kriser av olika slag. Kursen innehåller en grundläggande undervisning om hur kriser och konflikter uppstår och kan hanteras i olika typer av kyrkliga grupper och arbetslag. Ett viktigt fokus i kursen är betydelsen av god ordning och bra rutiner för den psykosociala arbetsmiljön. Här ges information om fackliga frågor, om vilka resurser som står till buds för arbetsgivare och anställda vid personalkonflikter, om skyddsombudens ansvarsuppgifter samt om de personalvårdsresurser som finns inom samfundet. Slutligen belyses krissituationer som kan leda till kontakt med sjukvården för sjukskrivning och medicinering.

Efter kursen förväntas kursdeltagarna:

- ha grundläggande kunskaper om kris- och konfliktteori
- kunna identifiera krissituationer, redogöra för grundläggande kunskaper om bemötande av människor i krissamtal samt samarbeta med andra instanser i samhället vid större kris- och katastrofhändelser
- ha kännedom om vart man vänder sig i händelse av kris och konflikt i församlingen.

6. Andligt forum

Andligt forum är en del i pastorsutbildningen vid THS, men kan även följas av andra intresserade. Det är obligatoriskt för den som förbereder sig för pastoral tjänst i huvudmannasamfundet.

Formen är en föreläsning per månad i kapellet följt av samtal i mindre grupper där närvaro noteras. Här bearbetas frågor om tillgången av kristen tro och tron som en formativ faktor för människors liv. Vidare uppmärksammas samspelet mellan den individuella och kollektiva förståelsen av tron och de olika praktikerna av kristen tro. Den kristna trons språk och olika traditioners förmåga att återge erfarenheter av Gud utforskas genom samtal om den presentation som getts i den gemensamma samlingen och genom vittnesbörd om egna erfarenheter.

Progression skapas framför allt genom gruppprocessernas fördjupning under de olika åren och genom ökad problematisering och förmåga till konstruktiva samtal.

Pastorskandidaten förväntas efter fyra års deltagande i andligt forum:

- ha en grundläggande kunskap och förståelse av olika kristna traditioners tolkningar av andliga erfarenheter och praktik, samt ha kunskap om olika andliga övningar och praktiker
- ha förmåga att självständigt och konstruktivt reflektera över och gestalta andlig vägledning i olika sammanhang
- visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap
- kunna reflektera mera insiktsfullt över olika fromhetsyttringar i samtiden.

7. Kommunikation inklusive röst- och talvård

Delkurs 1 - "Vad säger du?"

Kursen omfattar kommunikativa grundbegrepp och teorier. Ämnet presenteras och analyseras utifrån pedagogisk och psykologisk aspekt. Begrepp som berörs är bland annat KASAM, Bernes transaktionsanalys, Gordons "aktivt lyssnande", verbal och ickeverbal kommunikation, empati, integritet och gränser. Vi studerar sambandet mellan tankar, känslor och beteende. Vi kommer också att gå in på olika samtalstyper och rollen som samtalsledare.

Efter kursen förväntas studenten:

- kunna kommunicera utifrån en egen röstmedvetenhet
- kunna analysera och förhålla sig till grundläggande kommunikationssignaler
- få verktyg som samtalsledare
- lyssna bortom orden.

Delkurs 2 - "Retorikens hemligheter – talarkonstens verktyg"

Kursens fokus är praktisk retorik där studenterna bland annat lär sig att konstruera tal utifrån klassisk retorisk uppbyggnad. Vi arbetar praktiskt med skillnaden mellan retorik och dialektik samt argumentation och propaganda. Olika typer av tal studeras. I kursen ingår också presentationsteknik där studenterna får hålla tal och kortare anföranden.

Efter kursen förväntas studenten:

- ha en större röstmedvetenhet
- känna till retorikens historia och användande
- särskilja grundläggande retoriska begrepp
- använda de retoriska partes som verktyg för att förbereda egna tal
- ha insikter i det ickeverbala kommunikationssystemet.

Delkurs 3 - "Och Ordet blev kött..."

Kursen är främst inriktad på att levandegöra det skrivna ordet, framför allt i gudstjänstssammanhang. Kursen omfattar insikt i svenskans prosodi och enklare analyser genomförs både inom lyrik och prosa. Vi arbetar praktiskt med högläsning och sändarens möjlighet att påverka textens tolkning och budskap i sin läsning. Vi kommer att använda både bibeltexter och profan litteratur.

Efter kursen förväntas studenten:

- ha en större känsla för språket och prosodin som uttrycksmedel
- kunna levandegöra texter i sin kommande yrkesroll

- ha ett större medvetande om röstens påverkan i gudstjänst.

Delkurs 4 - "Kommunikativt ledarskap"

Kursen berör kommunikation i konfliktsituationer och ledarroller. Praktiska övningar kring förmågan att hantera impulser och kritik. Vad är ledarskap? Vad är en konflikt? Konflikthantering samt konflikthantering tas upp. Vi resonerar kring de olika härskarteknikerna och reflekterar över det egna ledarskapet. Mobbningsbegreppet berörs och Nonviolent Communication studeras.

Efter kursen förväntas studenten:

- känna igen konfliktbeteenden
- ha insikt i konflikthantering både på individ och gruppnivå
- känna till olika strategier för konflikthantering i samband med särskilt krävande pastorala uppgifter.

Röst- och talvård

Undervisningen är behovsanpassad och utgår från det som synliggjorts i predikövingarna i kapellet. I röst- och talvård behandlas allt efter behov:

- Hållningen som en viktig del av det kommunikativa uttrycket
- Röstteknik det vill säga andning, stödet, resonans och artikulation
- Högläsning ur texter
- Att levandegöra prosa och dikt
- Kroppsspråk
- Retoriska moment
- Kommunikation i större och mindre grupp

Studenten har rätt till cirka 2-7 lektioner/termin.

8. Gudstjänst- och homiletikseminarier

Gudstjänst- och homiletikundervisningen är ett processinriktat, progressivt och integrerat studium med pastorskandidaten och hans/hennes egna möjligheter i centrum. Med regelbundenhet, ca en till två gånger per termin, planerar och genomför pastorskandidaten en gudstjänst där han/hon övar att leda respektive predika i en gudstjänst.

Varannan vecka samlas de som haft ansvar för gudstjänstledning och predikan till seminarium då två veckors gudstjänster kommenteras, utmanas och uppmuntras av lärare. Där samtalas om gudstjänstens liturgiska gestaltning och innehåll, samt den homiletiska framställningen och dess innehåll. Frågor ställs om gudstjänstens och predikans ärende och teologi. Seminariet bevakar också frågeställningar kring förberedelse, anspänningsnivå och hörbarhet, kroppsspråk, lyssnarkontakt, pedagogik och retorik.

Syftet med övningarna och responsen från lärare under gudstjänst- och homiletikseminarium är att pastorskandidaten under utbildningen får teoretisk och praktisk utbildning och utmanas att utveckla sin kunskap och förmåga. Syftet är också att väcka nya idéer, inspiration och lust att arbeta med gudstjänstutveckling. Progressiviteten i undervisningen sker dels utifrån de teoretiska kursernas interaktion med övningarna, dels genom olika anbefallda förutsättningar för de olika uppgifterna i gudstjänsten som helhet och i predikan.

Alla övningstillfällen spelas in för att lärare i efterhand ska kunna granska och ha som underlag för seminariesamtalet. Därigenom har även studenten möjlighet att studera sitt eget framträdande.

Gudstjänst- och homiletikseminarierna har följande innehåll på respektive nivå:

År1

Gudstjänstledning, gudstjänstvärd, spela in gudstjänsten när andra studenter predikar, samt hålla en egen betraktelse eller predikan. Med betraktelse menas här en meditation, diktläsning, berättelse ur livet, kort drama eller helt enkelt ett musikinslag. T1 genomför detta i huvudsak under vårterminen.

Efter första året ska pastorskandidaten:

- ha en grundläggande förståelse och känsla för gudstjänst, för behovet av olika gudstjänstformer och för nödvändigheten av att de olika momenten i gudstjänsten bildar en helhet
- visa sig genom praktisk tillämpning ha tillägnat sig grundkursen i homiletik.

År2

Gudstjänstledning, gudstjänstvärd, spela in gudstjänsten när andra studenter predikar, samt hålla en egen predikan över valfri text, en gång per termin (i mån av utrymme). Läraren i röst- och talvärd ger individuell respons på kommunikationsmomentet i predikan i samband med den individuella röst- och talvärden.

Efter andra året ska pastorskandidaten:

- ha uppnått förmåga att i seminariet analysera planeringen, genomförandet och utvärderingen av en gudstjänst
- kunna analysera bibeltextens funktion samt det teologiska innehållet i gudstjänsten
- visa förmåga att kunna använda sig av verktyg ur kommunikationskursen för gudstjänstens och predikans utformning.

År3

Gudstjänstledning, gudstjänstvärd, spela in gudstjänsten när andra studenter predikar, samt hålla en predikan per termin över en av kyrkoårets texter följande söndag - en predikan över en gammaltestamentlig och en över en nytestamentlig text. Lärare i exegetik träffar pastorskandidaten enskilt före predikan. Läraren i röst- och talvärd ger förutom mer generella kommentarer i seminariet, även individuell respons på kommunikationsmomentet i predikan i samband med den enskilda röst- och talvärden.

Efter tredje året ska pastorskandidaten:

- ha uppnått förmåga att utifrån kurserna i exegetik kunna i en predikan tolka en given text
- ha en fördjupad förståelse av samspelet mellan text, teologi, predikan, gudstjänst och församling
- kunna analysera predikan och gudstjänstledning ur ett kommunikationsperspektiv.

År4

Gudstjänstledning, gudstjänstvård, spela in gudstjänsten när andra studenter predikar, samt hålla en predikan där pastorskandidaten väljer fördjupning i till exempel inriktning på barn, ungdom eller familj, predikan som själavård, ledarskap, andlig vägledning eller exegetisk utläggning. Möjlighet att träffa lärare i relevant ämne enskilt före och efter predikan. Läraren i röst- och talvård ger endast individuell respons på kommunikationsmomentet i predikan i samband med den enskilda röst- och talvården. Utöver detta övningspredikar pastorskandidaten i kursen Homiletik och liturgik.

Efter fjärde året ska pastorskandidaten:

- kunna inom valt fördjupningsområde visa stor förmåga att i gudstjänst och predikan integrera och gestalta teologi och liturgik
- kunna använda och analysera olika strategier och modeller för kommunikation i olika sammanhang
- ha förmåga att självständigt och konstruktivt reflektera över förståelse och praktik och de olika vägval som är förbundna med varje gudstjänst och predikan.

Förberedelse och planering

Senast en vecka före genomförande träffas på gudstjänstledarens initiativ de medverkande – predikant, gudstjänstledare, inspelningstekniker och eventuellt musiker eller andra medverkande för att planera och förbereda andakten.

9. Samtal för personlig bearbetning

Pastorskandidat i huvudmannasamfunden ska under sitt sista läsår genomföra en serie samtal om 15 gånger som ger möjlighet till reflektion och personlig bearbetning inför den väntande pastorsrollen.

En pastors identitet präglas i mycket av den egna livshistorien. En hjälp till att bli mera medveten om vad som formar ens personlighet kan vara en serie samtal hos en terapeutiskt skolad person som är förtrogen med den frikyrkliga kulturen. I en sådan samtalsserie kan pastorskandidaten få hjälp att bli mera medveten om egna förhållningssätt och värderingar. Olika sidor i den egna personligheten kan tydliggöras, sidor som annars ligger i skugga, men ändå på omedvetet sätt kommuniceras i olika sammanhang. I samtalen kan allt tas upp som rör pastorskandidatens nuvarande liv, studiesituation, funderingar kring kallelse och det kommande yrkeslivet, liksom tidigare livsvillkor och relationer till andra människor som kan ha betydelse.

Genom THS hänvisas pastorskandidat som är antagen för ordination till en terapeut. Avgörande är att det uppstår ett förtroendefullt klimat i samtalskontakten. Detta förutsätter strikt sekretess från terapeuternas sida. Samtalen bör komma igång så tidigt som möjligt under höstterminen det avslutande studieåret. I november sker en avstämning för att säkerställa att alla pastorskandidater har kontaktat respektive terapeut. Efter genomförda 15 samtal lämnar terapeuten ett intyg på detta till THS. Intyget är förutsättning för att bli godkänd på detta moment för examen för fulljord pastorsutbildning.

10. Samfundsutbildning

Vid sidan om högskolans utbildningsprogram har också huvudmannasamfunden flera aktiviteter som är en del av utbildningen för de blivande pastorerna. På kvällstid arrangeras ungefär fyra teolog-gruppssamlingar per termin. Dessa samlingar är gemensamma för Baptistsamfundets, Metodistkyrkans och Missionskyrkans pastorskandidater, men är öppna även för andra intresserade studenter. En eller flera gäster brukar ta upp aktuella ämnen som inte behandlas i utbildningen i övrigt.

En längre resa brukar förekomma under en långhelg i början på höstterminen, samt en kortare i slutet av vårterminen. Den förra genomförs av Missionskyrkan medan den senare sker i samverkan mellan de tre samfunden. Ofta har höstresorna arrangerats i samarbete med något distrikt. Målsättningen är att pastorskandidaterna ska lära känna varandra; distrikten ska få möjlighet att presentera sitt arbete och sina speciella förutsättningar; pastorskandidaterna ska få lära känna delar av Missionskyrkan som de inte tidigare stiftat bekantskap med och i andakter av olika slag fördjupas i sin andliga mognad.

Varje vinter anordnas två retreatar. En retreat på drygt två dygn är helt tyst och är i första hand till för de pastorskandidater som läser campuskurser på heltid på THS. Den andra retreaten kallas retreat- och samtalsdagar och innehåller ett drygt dygn med tystnad och sedan samtal i grupper. Retreat- och samtalsdagarna är i första hand till för de pastorskandidater som inte läser campuskurser på heltid på THS. Retreaterna är gemensamma för de tre samfundens pastorskandidater.

Missionskyrkans diakon- och pastorskandidater möts tillsammans med centralt anställda medarbetare i kyrkan två heldagar på hösten och tre heldagar på våren under sista läsåret. Målsättningen med dessa dagar är att blivande diakoner och pastorer ska lära sig att se varandra som tillgångar och samtidigt få konkreta redskap för tjänst. Genom ett gemensamt andaktsliv ges möjlighet att fördjupas i kallelsen.

Alla pastorskandidater medverkar i olika församlingar på huvudmannasamfundens bön- och offerdag för diakon- och pastorsutbildningarna i mars. Under höstterminen arrangerar de tre samfundens pastorskandidater bön i tre dygn då högskolans alla studenter och personal inbjuds.